

อักษรและรัฐ: การศึกษาเปรียบเทียบการปฏิรูปอักษรวิธี ระหว่างจีนกับไทย ในทศวรรษที่ 1930-1940 *

กรพนัช ตั้งเขื่อนขันธุ์**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการปฏิรูปภาษาอักษรและอักษรวิธีระหว่างจีนกับไทยช่วงทศวรรษ 1930-1940 ภายใต้บริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรมและความคิด ตลอดจนเงื่อนไขจากปัจจัยภายนอกที่มีปฏิสัมพันธ์กับการปฏิรูปภาษาและอักษรวิธี วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเอกสาร โดยมีกรอบการศึกษาในแนวทางประวัติศาสตร์เปรียบเทียบ ผลการศึกษาพบว่า การสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ การคุกคามจากจักรวรรดินิยม จีนตนาการของชนชั้นนำและปัญญาชน และเทคโนโลยีการพิมพ์ล้วนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอักษรวิธีในภาษาไทยและภาษาจีน ซึ่งมีทั้งส่วนที่เหมือนกันและต่างกัน

คำสำคัญ: อักษร; การปฏิรูป; อักษรวิธี; ภาษาจีน; ภาษาไทย

* บทความนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2555.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ติดต่อได้ที่: komphanat@gmail.com

Letters and State: A Comparative Study of Chinese and Thai Writing Reforms during the 1930s-1940s^{*}

Kornphanat Tungkeunkunt^{**}

Abstract

This research article aims to examine the political, social, cultural and intellectual aspects of Chinese and Thai writing reforms during the 1930s and 1940s as well as factors and conditions involved in the language and writing reforms. This was documentary research in a comparative historical framework. It was found that the building of modern nation-states, the threat of imperialism, the imaginations of local elites and intellectuals, and printing technology strongly influenced orthographical changes in both the Thai and the Chinese languages and that these changes had some similarities and differences.

Keywords: letters; reform; orthography; Chinese; Thai

^{*} This research was supported by TU Research Grant for New Researcher (2013)

^{**} Assistant Professor, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, e-mail: kornphanat@gmail.com

1. บทนำ

ภาษาทำหน้าที่เป็นสื่อสำหรับถ่ายทอดและรับรู้ความคิด ความรู้สึก ความต้องการระหว่างมนุษย์ แม้ธรรมชาติของภาษาเป็นเรื่องการสื่อสาร แต่ภาษาก็มีมิติของอำนาจแฝงอยู่ทั้งระดับของตัวภาษาหรือการใช้ภาษา ตลอดจนถึงระดับของสถาบันทางสังคมและรัฐ (นพพร ประชากุล, 2552, น. 361-362) การศึกษาภาษาจึงจำเป็นต้องหันมาศึกษาระบบสังคม วัฒนธรรม และอุดมการณ์ความคิดของรัฐ/ สังคมที่ใช้ภาษานั้นๆ ควบคู่ไปด้วย

ขณะที่ภาษาใช้รหัสเพื่อการสื่อสาร “ตัวอักษร” (Alphabet) ก็คือ สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายสำหรับใช้แทนหน่วยเสียง/ ถ้อยคำในภาษาหนึ่งๆ มีลักษณะลายเส้นขีดเขียนใช้สื่อความหมายแทนเสียงพูดที่เข้าใจได้ตรงกัน การจะทำให้สัญลักษณ์หรือตัวอักษรสามารถสื่อแทนเสียงคำพูดได้ตามต้องการนั้นจะต้องมีการขีดเขียน ไม่ว่าจะ เป็นลายเส้นหรือประสมตัวอักษรให้ถูกต้องตามระเบียบกฎเกณฑ์ทางภาษา ซึ่งแบบแผนกฎเกณฑ์นี้เรียกว่า “อักษรวิธี” (Orthography) (ธวัช ปุณโณทก, 2545, น. 15)

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาตลอดจนอักษรวิธีทางภาษาของผู้คนในสมัยโบราณพบว่า มีภาษาใช้กันหลากหลายตามเชื้อชาติและถิ่นที่อยู่ แม้ว่าจะมีภาษากลางที่ใช้สื่อสารข้ามกลุ่มสังคม แต่ก็มักจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนที่ใช้กันในหมู่ชนชั้นสูงหรือกลุ่มขุนนาง เป็นภาษาอีกระดับหนึ่งที่แตกต่างจากภาษาของสามัญชน สภาวะอันหลากหลายของภาษาเคยดำรงอยู่มาจนจบจนกระทั่งรูปแบบของรัฐสมัยใหม่ซึ่งมีสำนึกความเป็น “ชาติ” ได้เกิดขึ้น พร้อมกับแนวคิดหรือสำนึกในเรื่องของภาษาประจำชาติ (National language) คุณลักษณะพิเศษที่ทำให้รัฐชาติหรือรัฐสมัยใหม่แตกต่างไปจากรัฐแบบโบราณก็คือ อุดมคติแห่งความเป็นเอกรูป (Uniformity) การสร้างสำนึกให้เป็นหนึ่งเดียวกันของประชาชนในรัฐชาติสมัยใหม่โดยอาศัยภาษาเป็นกลไกเครื่องมือทางอำนาจที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้ ภาษาที่มีรูปแบบเดียวกันหรือภาษาที่เป็นมาตรฐานจึงเป็นสิ่งอันพึงปรารถนาอย่างยิ่งสำหรับรัฐชาติ เพราะเอกภาพแห่งภาษาจะเป็นเครื่องมือช่วยสร้างเอกรูปทางโลกทัศน์ ความนึกคิด

และวัฒนธรรมอีกต่อหนึ่ง (นพพร ประชากุล, 2552, น. 361-362) รัฐชาติสมัยใหม่จึงพากันกำหนดภาษาประจำชาติของตนเอง

นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ประเทศจีนได้เริ่มเข้าสู่สมัยใหม่ซึ่งเป็นยุคสมัยแห่งการปฏิรูปและปฏิวัติ เมื่อจีนต้องเผชิญหน้ากับชาติมหาอำนาจตะวันตก ความเสื่อมโทรมจากภายในและภัยคุกคามจากภายนอกส่งผลให้ประเทศจีนตกอยู่ในสภาพอ่อนแอและล้าหลัง ภายใต้วิกฤติความอยู่รอดของรัฐในโลกสมัยใหม่ ปัญญาชนจีนกลุ่มหนึ่งพิจารณาว่า ภาษาจีนเป็นอุปสรรคอย่างใหญ่หลวงต่อการสร้างชาติให้เข้มแข็งในหลายๆ ด้าน เช่น การที่ภาษาจีนมีภาษาถิ่นซึ่งมีสำเนียงแตกต่างกันมากมายสร้างความยุ่งยากในการติดต่อสื่อสาร กระทั่งตัวอักษรจีนเองก็มีลายเส้นซับซ้อน เขียนยาก และยังมีภาษาเขียนที่ต่างไปจากภาษาพูดทำให้คนในชาติจำนวนมากไม่สามารถอ่านเขียนได้ ด้วยเหตุนี้ กลุ่มปัญญาชนจึงเรียกร้องให้มีการปฏิรูปภาษาจีน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างบูรณาการทางภาษา โดยเฉพาะความพยายามปฏิรูปอักษรจีน (文字改革) เพื่อปรับเปลี่ยนตัวอักษรจีนให้ง่ายขึ้น และลดความซับซ้อนของตัวอักษรลง จะส่งผลให้สามารถยกระดับการอ่านเขียนของประชาชนทั่วไปได้ ขจัดอุปสรรคการแสวงหาความรู้เพื่อสร้างชาติที่เข้มแข็ง

เช่นเดียวกับการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ของไทย ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ไม่เพียงสร้างสำนึกและการรับรู้ความเป็นคนชาติเดียวกัน แต่ยังมุ่งสร้างเอกภาพของภาษา โดยการใช้ภาษาของชนชั้นปกครองในกรุงเทพฯ หรือภาษาไทยกลางให้เป็นภาษามาตรฐานสำหรับใช้ทั่วประเทศผ่านระบบการศึกษาที่รัฐจัดให้มีขึ้น ตลอดจนการใช้ภาษาติดต่อกับราชการ (Diller, 1991, pp. 90-96) การปฏิรูปภาษาไทยถูกพูดถึงครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 6 แต่เป็นเพียงแนวพระราชดำริทางภาษามากกว่าจะถูกนำไปใช้อย่างเป็นจริงเป็นจัง อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีไทยชนิดถอนรากถอนโคนและสามารถบังคับใช้ได้ทั่วประเทศจริงเกิดขึ้นในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ.2481-2487 (1938-1944) ซึ่งมองว่าภาษาไทยแบบเดิมเป็นอุปสรรคต่อความเจริญของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามจึงมีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและอักษรวิธี

ทั้งลดจำนวนตัวอักษรและสระ เปลี่ยนระบบสะกดคำเพื่อให้ภาษาไทยสันกระบะซับซ้อนและอ่านได้ง่ายขึ้น ตลอดจนปรับเปลี่ยนการใช้ภาษาในการสนทนาด้วย

การศึกษาการปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีของจีนและไทยเป็นสาระและกระบวนการที่น่าสนใจในแง่มุมมองของนโยบาย บทบาทและอำนาจรัฐที่มีต่อภาษา ในความเป็นจริง ภาษานั้นไม่ได้ไร้เดียงสา ทว่าสะท้อนให้เห็นการเป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญของรัฐในการพัฒนาและยกระดับความรู้คนในชาติ รวมถึงความหมายในด้านความเจริญก้าวหน้าของชาติที่มีรากฐานจากการศึกษา

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเงื่อนไข ปัจจัยและกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรมความคิดที่มีต่อการกำหนดนโยบายปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีเปรียบเทียบระหว่างจีนกับไทย

2. เพื่อศึกษาและอธิบายความเปลี่ยนแปลงทางภาษาจากมุมมองทางประวัติศาสตร์ อันเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเคลื่อนไหวทางการเมือง วัฒนธรรม ความคิด ปัญญาชนและบทบาทรัฐที่มีต่อพลวัตของภาษา

3. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการปฏิรูปอักษรวิธีและนโยบายภาษาระหว่างจีนกับไทยกำหนดช่วงเวลาศึกษาไว้ระหว่างทศวรรษ 1930-1940 สำหรับในจีนอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลคณะชาติ (Nationalist Government) ซึ่งเริ่มมีเสถียรภาพทางการเมือง จึงได้เริ่มดำเนินการปฏิรูปภาษาอย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองของคณะราษฎร โดยเฉพาะสมัยรัฐบาล

จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนโยบายสร้างชาติให้เจริญก้าวหน้าและให้ความสำคัญแก่การปฏิรูปภาษาอย่างจริงจัง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยเอกสารเป็นหลัก (Documentary Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารชั้นต้น เช่น จดหมายเหตุ ประกาศของทางราชการ บันทึกของปัญญาชนร่วมสมัย และข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นรอง เช่น หนังสือ บทความวิจัยและบทความวิชาการ ข้อมูลจากเว็บไซต์ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาจีน ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์จากบรรดาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องมา โดยใช้กรอบการศึกษาในแนวทางประวัติศาสตร์เปรียบเทียบ (Comparative History) มีกรณีศึกษาคือ การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีระหว่างของจีนกับไทย จากนั้นนำเสนอผลงานวิจัยในรูปแบบรายงานผลการวิจัยและบทความวิจัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

บทความนี้ศึกษาเปรียบเทียบการปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีของจีนกับไทย ช่วงทศวรรษ 1930-1940 นำเสนอประเด็นหลักของการศึกษา โดยแบ่งอภิปรายผลการวิจัยใน 3 ประเด็น ประกอบด้วย (1) การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีจีน (2) การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีไทย และ (3) ข้อเสนอเปรียบเทียบการปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีของจีนและไทย

5.1 การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีจีน

ก่อนที่ภาษาจีนสมัยใหม่ (Modern Chinese 现代汉语) จะลงตัวกลายเป็นภาษาจีนแบบที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ได้ผ่านช่วงเวลาแห่งการถกเถียง การตั้งคำถาม จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและปฏิรูปเพื่อให้ภาษาใช้ได้ง่ายขึ้นและเป็นสื่อกลางที่มีประสิทธิภาพในการศึกษา กล่าวได้ว่าเงื่อนไขของการปฏิรูปอักษรวิธีจีนอยู่ภายใต้บริบทที่จีนเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นยุคที่จีนเผชิญหน้ากับการปฏิรูปและปฏิวัติ โครงสร้างแบบแผนจารีตต่างๆ ในสังคมจีนทยอยล่มสลายลง โดยเฉพาะเมื่อต้องปะทะกับตะวันตกยิ่งตอกย้ำความเสื่อมโทรมอ่อนแอของจีน

ปัญญาชนส่วนหนึ่งมองว่า ภาษาจีนเป็นอีกอุปสรรคหนึ่งที่ทำให้จีนต้องล่าหลังอ่อนแอและขัดขวางการสร้างชาติให้ทันสมัยแบบตะวันตก ด้วยเหตุที่จีนมีดินแดนกว้างใหญ่ มีภาษาถิ่นมากมาย แกรมภาษาเขียนยังแตกต่างไปจากภาษาพูด อีกทั้งตัวอักษรจีนเขียนยากมีความซับซ้อนทำให้ความรู้ถูกจำกัดอยู่กับบางชนชั้นเท่านั้น กลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้าจึงเรียกร้องให้มีการปฏิรูปภาษาจีนขึ้นโดยยกระดับเป็นขบวนการสร้างบูรณาการภาษาประจำชาติ (National Language Movement 国语运动) อันเป็นการเคลื่อนไหวที่ทรงพลังอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของจีน

หากพิจารณาพลวัตของภาษาจีน พบว่ามีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย นับตั้งแต่การเข้ามาของชาติตะวันตก ในสมัยราชวงศ์หมิง กลุ่มบาทหลวงเยซุอิตได้เริ่มประดิษฐ์และใช้อักษรโรมันในการเขียนภาษาจีนเพื่อเผยแผ่คริสต์ศาสนาและเผยแผ่วัฒนธรรมตะวันตกให้แก่ชาวจีน ครั้นเมื่อจีนพ่ายแพ้สงครามฝิ่นแก่อังกฤษ ใน ค.ศ.1842 ต้องจำยอมทำสนธิสัญญานานกิงและเปิดเมืองท่าทำการค้า รวมทั้งอนุญาตให้ชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาค้าขายในจีนและเผยแผ่คริสต์ศาสนาได้มากขึ้น การเผยแผ่คริสต์ศาสนาจึงเริ่มเฟื่องฟูและเป็นที่รับรู้กันมากขึ้นในหมู่ชาวจีน ขณะเดียวกัน ก็เริ่มมีการแปลคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาพูดของท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้อ่านเข้าใจง่ายขึ้นกว่าฉบับก่อนหน้านี้ โดยข้อความบางตอนเขียนด้วยตัวอักษรจีน แต่

บางตอนใช้อักษรโรมันเขียนเสียงอ่าน อักษรโรมันที่ใช้เขียนเสียงอ่านในภาษาจีนเรียกกันว่า “อักษรโรมันมิชชันนารี” (Ni Haishu, 1948, pp. 5-6)

ผลพวงจากการเปิดเมืองท่าและการค้าเสรีได้ส่งผลให้เศรษฐกิจทางตอนใต้ของจีนพังทลายลง ราชสำนักชิงอ่อนแอจนต้องขอความช่วยเหลือจากขุนนางท้องถิ่นซึ่งใช้อาวุธและการฝึกทหารแบบตะวันตกเพื่อมาปราบกบฏและการจลาจล แม้ว่าราชสำนักพยายามแสวงหาหนทางพัฒนาจีนให้เป็นชาติที่เข้มแข็ง เช่น “ขบวนการปรับปรุงตนเองให้เข้มแข็ง” ที่เริ่มหันมาสนใจเรียนรู่วิทยาการแบบตะวันตกใน ค.ศ. 1895 หรือ “การปฏิรูปร้อยวัน” ใน ค.ศ.1898 แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ปัญญาชนจีนจึงเริ่มหันกลับมาทบทวนแนวทางในการสร้างชาติให้เข้มแข็งในโลกสมัยใหม่ อันได้แก่ การสร้างพลเมืองให้มีความรู้ เช่น การสร้างสถานศึกษาแบบตะวันตก การใช้หนังสือพิมพ์เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัว

ยิ่งไปกว่านั้น นักปฏิรูปจำนวนไม่น้อยเริ่มตระหนักว่าอุปสรรคสำคัญ/ ใจกลางปัญหาของการสร้างพลเมืองให้มีความรู้ เกิดจากภาษาที่ใช้สื่อสารเผยแพร่ความรู้ นั่นก็คือ ภาษาจีนยากเกินไป ไม่เหมือนภาษาตะวันตกที่ใช้ตัวอักษรสะกดคำ อ่านง่าย เขียนง่าย เข้าใจง่าย แม้ว่าราชสำนักชิงจะพยายามสนับสนุนให้ใช้ภาษาจีนกลาง “แมนดาริน” ในฐานะของภาษาราชการ แต่ก็ใช้กันเพียงในหมู่ขุนนาง ผู้มีการศึกษาเท่านั้น (DeFrancis, 1984, p. 224) ไม่ได้ใช้กันอย่างแพร่หลายในวงกว้างทั่วประเทศ ชาวจีนส่วนใหญ่ยังคงพูดภาษาท้องถิ่นของตนเป็นหลัก ที่สำคัญเสียงบางเสียงในภาษาถิ่นซึ่งเป็นภาษาพูดไม่สามารถแทนที่ด้วยตัวอักษรซึ่งเป็นภาษาเขียนได้ (Li Jinxi, 1963, pp. 8-10) นอกจากนี้ การที่ภาษาจีนยากเกินไปได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านอัตราการรู้หนังสือ/ อ่านออกเขียนได้ของชาวจีนซึ่งอยู่ในอัตราที่ต่ำเมื่อเทียบกับชาติอื่นๆ อีกทั้งอัตราการรู้หนังสือของแต่ละภูมิภาคยังมีความเหลื่อมล้ำกันด้วย (DeFrancis, 1972, p. 140; Evelyn, 1979, p. 140; see also Cui, 2010, pp. 13-14) การที่ผู้คนส่วนใหญ่ตระหนักรู้ชัด ล้วนแต่เป็นปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความเจริญของชาติอย่างมีนัยยะสำคัญ ดังนั้น ปัญญาชนจีนหัวก้าวหน้าจึงมุ่งพิจารณาปัญหาตัวอักษรและอักขระจีน

หลังการปฏิวัติซินไห่และสถาปนาสาธารณรัฐจีนใน ค.ศ.1912 การสร้างภาษาแห่งชาติถือเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลใหม่ จากนั้นปีต่อมาเริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างภาษามาตรฐานของชาติ (Standard Language 标准语) นำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการสร้างมาตรฐานเสียงอ่าน (读音统一会) และกำหนดให้ “ภาษาแมนดาริน” จากเดิมที่เรียกกันว่าภาษาราชการ (Official Speech 官话) ให้เป็น “ภาษาแห่งชาติ” (National Language 国语) ขณะเดียวกัน คณะทำงานยังลงความเห็นว่ ระบบสัทอักษรที่ใช้ตัวอักษรจีนเพื่อบันทึกเสียงอ่านของตัวอักษรจีนซึ่งมีอยู่แล้ว ให้อ้างอิง “สำเนียง” ของภาษาแมนดารินเป็นหลัก ระบบสัทอักษรชุดนี้มีชื่อเรียกว่า ระบบจูนินจื่อหมู่ (Phonetic Alphabet 注音字母) หรือ กว่ออินจื่อหมู่ (National Phonetic Alphabet 国音字母) ในภายหลัง

กระนั้นก็ตาม มีความวิตกกังวลว่า ระบบสัทอักษรจะถูกใช้เป็นระบบการเขียนอย่างอิสระ ทำให้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น จูนินฝู่ฮ่าว (Phonetic Symbols 注音符号) แทนใน ค.ศ.1930 (DeFrancis, 1984, pp. 241-242) นอกจากนี้ ใน ค.ศ.1916 รัฐบาลสาธารณรัฐจีนยังได้ตั้งคณะวิจัยภาษาแห่งชาติ (国语研究会) ขึ้นที่กรุงปักกิ่ง เพื่อกำหนดมาตรฐานของภาษาจีนที่ใช้ในการเรียนการสอนทั่วประเทศ แต่การสร้างมาตรฐานดังกล่าวได้นำไปสู่ข้อถกเถียงในประเด็นเดิมๆ เช่น ปัญหาเรื่องสำเนียงมาตรฐานและความเป็นหนึ่งเดียวกันของภาษาพูดและภาษาเขียน

จุดเปลี่ยนสำคัญของการปฏิรูปภาษาจีนเริ่มต้นขึ้นใน ค.ศ.1917 เมื่อ เจินตูซิว (Chen Duxiu 陈独秀) บรรณาธิการวารสารหัวกั๋วหน้าชินชิงเหียน (New Youth Magazine 新青年) ได้สนับสนุนให้มี “การปฏิวัติวรรณกรรม” ด้วยการรณรงค์ให้ใช้ “ภาษาพูด” หรือ “ภาษาไปฮั่ว” (Vernacular Language 白话) ในงานเขียน เพื่อให้วรรณกรรมเรียบง่ายและสะท้อนภาษาสามัญในสังคมจีน ซึ่งทัศนคติดังกล่าวแตกต่างจากวรรณกรรมสมัยก่อนที่ต้องเขียนด้วยภาษาโบราณ เข้าใจยาก และเป็นเรื่องของชนชั้นสูง (Chen Duxiu, 1917 อ้างถึงใน อาหาร พึ่งธรรมสาร, 2542, น. 284) แม้ในช่วงแรกวารสารชินชิงเหียนจะยังใช้ภาษาเขียน (Classical Chinese 文言文) แต่ในปีถัดมาก็เริ่มใช้ภาษาพูดหรือภาษาไปฮั่วในงานเขียนทั้งเล่ม

หูชื้อ (Hu Shi 胡适) ปัญญาชนอีกคนที่ร่วมกันพลิกโฉมหน้างานวรรณกรรมจีน ยังได้เขียนบทความเรื่องการปฏิวัติวรรณกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียกร้องการรังสรรค์วรรณกรรมที่ใช้ภาษาพูด เพื่อให้เป็นภาษาประจำชาติที่แท้จริง (Hu Shi, 1918 อ้างถึงใน เดอ แบร์รี และวิลเลียม ทีโอดอร์, 2548, น. 331-332) และหลังการนำเสนอบทความดังกล่าว “การปฏิวัติวรรณกรรม” กับ “การสร้างมาตรฐานภาษาแห่งชาติ” จากเดิมที่เป็นคนละเรื่องก็กลายเป็นเรื่องเดียวกัน นอกจากนี้ หลู่ซุน (Lu Xun 鲁迅) เป็นอีกหนึ่งปัญญาชนสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมไป่อว่าเป็นจริงขึ้นมา และกลายเป็นวรรณกรรมทรงพลังในประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่จนกระทั่งปัจจุบัน โดยเฉพาะ ผลงานชิ้นเอกของหลู่ซุน คือ เรื่องสั้น “บันทึกประจำวันของคนบ้า” 《狂人日记》และ “เรื่องจริงของอาคิว” 《阿Q正传》เป็นงานเขียนที่ใช้ภาษาพูดหรือภาษาไป่อว่า ส่งผลให้คนที่มีการศึกษาไม่สูงก็สามารถอ่านเข้าใจได้

การใช้ภาษาไป่อว่าในงานเขียนถือเป็นการปลดปล่อยความคิดออกจากพันธนาการของตัวอักษร นักประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่เรียกช่วงเวลานี้ว่า “ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance 文艺复兴) ของจีน” (Li Jinxi, 2011, p. 136) การปฏิวัติวรรณกรรมดำเนินการมาถึงจุดสูงสุดเมื่อถูกผนวกเข้ากับขบวนการสี่พฤษภา (May Fourth Movement 五四运动) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ (New Culture Movement 新文化运动) มีการรณรงค์ให้ใช้ภาษาพูดหรือภาษาไป่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างบูรณาการทางภาษาแห่งชาติ และใช้ภาษาไป่อว่าในงานเขียน งานวรรณกรรมที่เขียนด้วยภาษาไป่อว่าระหว่าง ค.ศ.1917-1919 จึงเรียกกันว่า วรรณกรรมสี่พฤษภา (May Fourth Literature 五四文学)

ขบวนการสี่พฤษภาได้ดำเนินมาถึงจุดสูงสุดใน ค.ศ.1919 เมื่อจีนในฐานะชาติที่อยู่ฝ่ายชนะสงครามโลกครั้งที่ 1 กลับเป็นฝ่ายปราชัยทางการทูตในการประชุมที่ปารีส ทำให้ชาวจีนผู้รักชาติต่างไม่พอใจต่อความอับยศครั้งนี้ เกิดการปะทุขึ้นของความรู้สึกชาตินิยม และกลายเป็นพลังในการแสวงหาเอกราชของชาติ เสรีภาพของปัจเจกชนและความเป็นสมัยใหม่ (Chow, 1967, p. 5) และเป็นช่วงสำคัญแห่งการขับเคลื่อนการสร้างมาตรฐานภาษาแห่งชาติด้วยเช่นกัน มีการตั้งคณะทำงานภาษาแห่งชาติ (国语统一筹备会) ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ก็มาจากคณะวิจัยภาษาแห่งชาติ

เกิดการรณรงค์ให้ใช้ภาษาแห่งชาติอย่างกว้างขวางใน ค.ศ. 1920 ซึ่งเรียกกันว่า “ขบวนการสร้างบูรณาการทางภาษาแห่งชาติ” (国语运动) อย่างไรก็ตาม การสร้างบูรณาการทางภาษาแห่งชาติกลับถูกคัดค้านจากนักคิดฝ่ายซ้าย ที่ยืนยันว่า จีนเป็นรัฐประกอบด้วยชาติพันธุ์หลากหลาย แม้ชาวฮั่นจะมีจำนวนประชากรมากที่สุดแต่ก็เป็นเพียงชาติพันธุ์หนึ่งในนั้น ปัญญาชนกลุ่มนี้จึงเสนอให้ใช้ภาษาที่มีความเป็นสากลและไม่มียุทธศาสตร์ถึงการเป็นภาษาของชาติพันธุ์ใด เพื่อเป็นสื่อกลางในการสร้างบูรณาการทางภาษาแห่งชาติได้

นักคิดฝ่ายซ้ายนำโดยฉวี่ชวี่ไป (Qu Qiubai 瞿秋白) ได้เขียนบทความในวารสารซินซิงเหียน เสนอให้ยกเลิกการใช้ตัวอักษรจีน โดยได้อ้างถึงนักคิดกลุ่มอนาธิปไตยในสมัยปลายราชวงศ์ชิงซึ่งเคยเสนอให้ยกเลิกภาษาและอักษรจีน และหันมาใช้ “ภาษาโลก” (万国新语) (Luo Zhitian, 2003) อย่างภาษาเอสเปรันโต (Esperanto) ซึ่งถูกคิดค้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1870-1880 แทน เนื่องจากไม่ได้มีลักษณะเป็นภาษาของชนชาติใดชนชาติหนึ่งหรือรัฐใดรัฐหนึ่ง จึงมีความเป็นสากลค่อนข้างสูง

การเสนอให้ยกเลิกตัวอักษรจีนได้นำไปสู่ข้อถกเถียงขึ้นในหมู่ชาวจีน โดยเฉพาะปัญญาชนจีนหลายคนได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของการใช้สัทอักษรโรมันในภาษาจีน เพราะภาษาจีนมีคำพยางค์เดียวที่เป็นคำพ้องเสียง หรือมีเสียงใกล้เคียงกันมาก (เช่น 诗、丝、思、私、司、师 ออกเสียงใกล้เคียงกันว่า ซือ/ซือ) อักษรโรมันจะแยกเสียงเหล่านี้ออกจากกันได้อย่างไร อีกทั้งหากบัญญัติคำใหม่มาเพื่อใช้กับคำพ้องเสียงเหล่านี้ก็จะดูไม่ปฏิบัติตามธรรมชาติของภาษา

ข้อเสนอของฉวี่ชวี่ไป ฉินตู่ชวี่ หูซื่อและปัญญาชนคนอื่น ก่อให้เกิดการอภิปรายว่าด้วยการปฏิรูปอักษรจีนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะใน ค.ศ. 1923 วารสารภาษาแห่งชาติรายเดือนฉบับปฏิรูปอักษรจีน 《国语月刊·汉字改革号》ได้ลงบทความของเฉียนซวนตง (Qian Xuantong 钱玄同) ไช่หยวนเพย์ (Cai Yuanpei 蔡元培) หลี่จิ้นซี (Li Jinxi 黎锦熙) และ เจ้าหยวนเร็น (Zhao Yuanren 赵元任) ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์จีนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติภาษาจีน แต่ที่น่าสนใจก็คือ ข้อเสนอของเจ้าหยวนเร็นซึ่งดูเป็นรูปธรรมมากที่สุด ใน

ค.ศ.1926 เจ้าหยวนเร็น เสนอให้ใช้ระบบสัทอักษร G.R. เป็นภาษาแห่งชาติ (ย่อมาจาก Guoyeu Romantzyh 国语罗马字 National Language Romanization) ระบบดังกล่าว เป็นภาษาพูดสำเนียงปักกิ่ง โดยจะไม่ใส่วรรณยุกต์บอกเสียง แต่จะใช้ตัวสะกดกำกับเสียงแทน เช่น mā má mǎ mà (สัทอักษรพินอินในปัจจุบัน) หากเขียนด้วยระบบสัทอักษร G.R. ก็จะเป็น mha ma maa mah แทน

เมื่อรัฐบาลสาธารณรัฐจีนมีเสถียรภาพและความมั่นคงเพิ่มมากขึ้นใน ค.ศ. 1928 จึงประกาศรับรองระบบสัทอักษร G.R. ที่เจ้าหยวนเร็นเสนอ และตั้งคณะกรรมการเพื่อออกระเบียบการใช้สัทอักษร G.R. ทว่าระบบดังกล่าวกลับไร้ซึ่งเสียงตอบรับจากประชาชนส่วนใหญ่ ปัญญาชนจีนก็ยังไม่ลดความพยายามที่จะสร้างระบบอักษรชุดอื่นมาใช้แทนอักษรจีน ในยุคทศวรรษ 1930 ระบบ “อักษรใหม่” เรียกว่า Sin Wenz (ซินเหวินจื้อ 新文字) หรือ “อักษรใหม่แบบละติน” (Latinized New Writing 拉丁化新文字) ได้ถูกประดิษฐ์ขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนและนักภาษาศาสตร์ชาวรัสเซีย เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารของชาวจีนกว่าแสนคนที่ลี้ภัยในโซเวียต ระบบดังกล่าวไม่แบ่งเสียงวรรณยุกต์ และไม่อิงกับสำเนียงภาษาแมนดาริน เมื่อระบบอักษร Sin Wenz เข้าสู่ประเทศจีน ก็ได้ปรับตัวให้เข้ากับภาษาถิ่นต่างๆ ของจีน เช่น ภาษาแคว้นต้ง ภาษาเซียงไฮ้ เป็นต้น แม้ว่าจะถูกโจมตีข้อบกพร่องเรื่องความกำกวมและไม่สนับสนุนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของชาติจีน แต่ระบบอักษร Sin Wenz ก็เขียนง่ายกว่าระบบอื่น จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในสังคมจีน

เมื่อระบบสัทอักษรไม่เป็นที่ยอมรับและไม่สามารถนำมาใช้อย่างจริงจัง กว้างขวาง ข้อเสนอการปฏิรูปตัวอักษรจีน (文字改革) จึงกลายเป็นเรื่องจำเป็น นักปฏิรูปกลุ่มหนึ่งได้พยายามเสนอแนวทางสายกลางที่ประนีประนอมระหว่างฝ่ายที่ต้องการยกเลิกอักษรจีนกับฝ่ายที่ต้องการคงอักษรจีนไว้ ด้วยการทำให้ตัวอักษรจีนง่ายขึ้น (简化汉字) โดยการลดจำนวนขีด/ลายเส้นให้ซับซ้อน/ยุ่งงำน้อยลงแทน ใน ค.ศ.1923 เฉียนสวนถง ได้นำเสนอเรื่องการทำให้อักษรง่ายต่อคณะกรรมการเพื่อสร้างบูรณาการทางภาษาแห่งชาติ โดยชี้ว่า การลดจำนวนขีดเพื่อให้่ายเป็นสิ่งที

เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในประวัติศาสตร์จีน ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปได้และสมควรทำ ทั้งยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาและสะดวกต่อการพิมพ์

เมื่อเริ่มมีการรณรงค์ให้ใช้ตัวอักษรแบบย่อกันมากขึ้น จึงนำไปสู่การตั้งข้อสงสัยเรื่องประสิทธิภาพระหว่างตัวเต็มกับตัวย่อ นักวิชาการหลายสาขาได้ทำการทดลองเพื่อเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการสนับสนุนความคิดของตน กลุ่มที่สนับสนุนตัวย่ออธิบายผลการทดลองว่า ตัวย่ोजดจำได้ง่ายกว่า เขียนได้เร็วและถูกต้องมากกว่า แต่ก็มีนักวิชาการคัดค้านผลการทดลองนี้ว่าผู้วิจัยมีธงคำตอบอยู่ในใจ จึงออกแบบการทดลองให้สอดคล้องกับคำตอบที่ตั้งไว้ ที่สำคัญตัวเต็มก็ไม่ได้อ่านยาก จำยาก เขียนยากกว่าตัวย่อแต่ประการใด เฉียงสวนถงและหลี่จิ้นซี ผู้สนับสนุนตัวย่อเองก็ยอมรับว่าตัวย่อนั้นสะดวกต่อการเขียน ทำให้เขียนเร็วขึ้น แต่ไม่สะดวกต่อการอ่านและการจดจำ

แม้จะมีทั้งกระแสสนับสนุนและคัดค้าน แต่รัฐบาลสาธารณรัฐจีนยังคงผลักดันตัวย่อต่อไป วันที่ 21 สิงหาคม ค.ศ.1935 รัฐบาลสาธารณรัฐได้ประกาศตารางตัวย่อชุดแรก 《第一批简体字表》จำนวน 324 ตัว ให้มีผลบังคับใช้กับหน่วยงานด้านการศึกษาของรัฐในแต่ละเมืองทุกมณฑล และเพื่อบังคับให้ตัวย่อเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการของรัฐบาลสาธารณรัฐจีนได้ออกประกาศในวันถัดมาว่า แบบเรียนประถมศึกษา สื่อการเรียน การสอนอนุบาลทั้งหมดต้องใช้ตัวย่อ หากไม่ยอมใช้ก็จะพิจารณาให้ต้องหยุดจำหน่าย (LÜ Simian, 1985, p. 145)

การใช้มาตรการเด็ดขาดผลักดันให้ใช้ตัวย่อ แม้จะสะท้อนให้เห็นถึงการตัดสินใจที่แน่วแน่ในการปฏิรูปอักษรของรัฐบาล แต่ในขณะเดียวกัน วิธีการที่มุ่งแต่จะใช้อำนาจรัฐมาบังคับนั้น ก็สร้างความไม่พอใจแก่ผู้คนในสังคมอย่างรุนแรง เช่น ในเชิงเศรษฐกิจ ธุรกิจการพิมพ์จำเป็นต้องเปลี่ยนตัวเรียงพิมพ์ใหม่ ก่อให้เกิดความสิ้นเปลืองและไม่คุ้มทุน ขณะเดียวกัน ยังเกิดความกังวลว่าพรรคคอมมิวนิสต์จะหลอกให้ใช้ตัวย่อเพื่อทำลายรากฐานของวัฒนธรรมจีน แต่ประเด็นสำคัญคือ การใช้ตัวย่อไม่ว่าจะแก้ไขปัญหาด้านการศึกษาของประชาชนได้ อักษรย่อกว่า 300 ตัวที่ประกาศใช้ก็มีปัญหาโดยตัวมันเอง อาจทำให้ผู้ใช้เข้าใจผิดหรือสับสนได้

นอกจากนี้ เหตุผลอีกประการหนึ่งที่กลุ่มผู้คัดค้านตัวย่อเป็นกังวลคือ หนังสือหรือตำราคลาสสิกยังคงเขียนในรูปแบบตัวเต็มอยู่ หากใช้ตัวย่อทั้งหมด ไม่อาจอ่านตำราคลาสสิกหรือหนังสือโบราณได้ เท่ากับตัดขาดองค์ความรู้และวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสั่งสมมา แต่ถ้าไม่ใช่ตัวย่อเลย การศึกษามวลชนก็อาจไม่เป็นที่แพร่หลาย คนที่รู้ตัวเต็มส่วนใหญ่ก็จะรู้ตัวย่อไปโดยปริยาย ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะตัวย่อเรียนง่ายกว่า แต่เป็นเพราะการ “เข้าใจ” ตัวอักษร และถ้าหากให้คนเรียนตัวย่อที่ไม่ค่อยคุ้นชิน การรับรู้ระดับความยากง่ายก็ไม่ได้แตกต่างไปจากตัวเต็มแต่อย่างใด ความลักลั่นย้อนแย้งดังกล่าวเป็นผลให้ในวันที่ 15 มกราคม ค.ศ. 1936 รัฐบาลสาธารณรัฐจึงประกาศให้ชะลอการใช้ตัวย่อที่เคยประกาศไป

ภายหลังที่รัฐบาลสาธารณรัฐจีนย้ายฐานที่มั่นไปยังเกาะไต้หวัน ก็หันกลับมาใช้ตัวเต็มเช่นเดิม ส่วนรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์นั้น แม้เหมาเจ๋อตงจะยอมรับว่า ระบบอักษร Sin Wenz เป็นภาษาที่ปลดปล่อยชาวจีนจากระบบชนชั้นและเป็นภาษามวลชนแท้จริง (Wang Aiyun, 2010, p. 297) แต่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ไม่ได้ประกาศให้อักษร Sin Wenz เป็นภาษาแห่งชาติแต่อย่างใด ยังคงใช้ตัวอักษรจีนต่อไป เพียงแต่ทำให้ตัวอักษรเขียนหรืออ่านง่ายขึ้น โดยลดจำนวนขีด/ ลายเส้นให้ซับซ้อน/ งุ่มง่ามน้อยลง จนกลายเป็นตัวอักษรที่เรามักเรียกกันในปัจจุบันว่า “ตัวย่อ” แทน

5.2 การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีไทย

การปฏิรูปอักษรวิธีไทยเป็นการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ทางภาษา เป็นผลให้ระบบการเขียน การใช้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยใช้กัน การสร้างมาตรฐานและระเบียบทางภาษาดังกล่าวได้อาศัยกระบวนการสร้างรัฐชาติไทยสมัยใหม่ นับแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ผ่านการปลูกฝังอุดมการณ์ในเรื่อง “ชาติไทย” เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของพลเมือง การมีภาษาและสำเนียงแบบเดียวจึงถูกรัฐกำหนดขึ้นมาเพื่อให้มีเอกภาพทางวัฒนธรรมและเป็นเครื่องมือให้พลเมืองรับรู้เข้าใจภาษาในแบบเดียวกับผู้ปกครอง ด้วยการสร้าง “ภาษาไทยมาตรฐาน” ที่มีสำเนียงและรูปแบบของภาษาไทยภาคกลาง และยังทำหน้าที่ดำรงอุดมการณ์และโครงสร้างทางสังคมตาม

ความต้องการของชนชั้นนำ ขณะที่ระบบภาษาเขียนได้มีการกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์อักขรวิธีไทยตลอดจนการถ่ายเสียงของภาษาไทย ภาษาเขียนจึงต้องอาศัย ความรู้ในกระบวนการวิชาเช่น ว่าด้วยที่มาของคำ การประสมอักษร โครงสร้างคำ เป็นต้น เพื่อให้เขียนสะกดได้อย่างถูกต้อง (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2528, น. 19, 25) การใช้ ภาษาไทยกลางซึ่งเป็นภาษามาตรฐานจึงกลายเป็นแม่แบบและผลิตซ้ำออกมาใน ฐานะของภาษาแห่งชาติซึ่งต้องการอักขรวิธีที่ถูกต้อง การปฏิรูปอักขรวิธีภาษาไทย จึงเป็นความพยายามเปลี่ยนแปลงระบบภาษาไทยมาตรฐานที่มีมาตั้งแต่สมัย สมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยเฉพาะความพยายามจากชนชั้นนำที่ใช้อำนาจรัฐเพื่อมุ่ง ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น

สมัยรัชกาลที่ 6 เป็นครั้งแรกที่มีการเสนอให้ปฏิรูปอักขรวิธี ซึ่งเป็น พระราชดำริของพระองค์เอง โดยพระราชนิพนธ์แนวทางการแก้ไขปรับปรุงภาษาไทย และข้อเสนออักขรวิธีแบบใหม่เรื่อง “วิธีใหม่สำหรับใช้สระและเขียนหนังสือไทย” ใน หนังสือวิทยาทจารย์ เดือนมิถุนายน พ.ศ.2460 (1917) พระองค์ทรงชี้แจงว่า อักขรวิธี แบบใหม่ตามที่ทรงคิดขึ้นก็เพื่อแทนที่อักขรวิธีไทยแบบเก่าที่ไม่ค่อย “เป็นระเบียบ” อ่านเขียนและเรียนได้ยากเกินควร นอกจากนี้ยังช่วยให้ชาวต่างประเทศเรียนรู้ได้ ง่ายขึ้นกว่าเดิม การแก้ไขวิธีเขียนหนังสือภาษาไทยแบบใหม่ของพระองค์อนุโลม ตามแบบวิธีเขียนในภาษาตะวันตกให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งระยะคำและ วรรคตอน ไม่เขียนติดกันเป็นพืด กำหนดตำแหน่งการวางสระใหม่ให้อยู่หลัง พยัญชนะและอยู่บรรทัดเดียวกับพยัญชนะเช่นเดียวกับภาษาตะวันตก รวมทั้ง ประดิษฐ์รูปแบบสระเสียใหม่ให้เหมาะสมกับตำแหน่งที่จะวางสระแบบใหม่ สุดท้าย กำหนดกฎเกณฑ์อักขรวิธีแบบใหม่ ประกอบด้วยหมวดวิธีการใช้สระ หมวดว่าด้วยการ ใช้พยัญชนะในกระบวนการอักขรวิธีและการออกเสียง และหมวดเบ็ดเตล็ดที่เป็น วรรณยุกต์ วิธีการเขียนหนังสือร้อยแก้วและร้อยกรอง พระองค์เห็นว่าหากหันมาใช้ อักขรวิธีไทยแบบใหม่จะช่วยให้เข้าใจภาษาไทยได้ถูกต้อง ใช้/ อ่านคำไม่กำกวม ทำให้ ภาษาไทยอ่านเรียนได้ง่ายขึ้น ไม่ซับซ้อนสับสนและยังหนุนเสริมให้ชาวต่างชาติ หันมาสนใจเรียนภาษาไทยมากขึ้น เพราะมีระบบการเขียนแบบสากลในภาษา ตะวันตก (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2493)

ข้อเสนอปฏิรูปอักษรและอักขรวิธีในภาษาไทยของรัชกาลที่ 6 คงไม่ได้แยกขาดจากกุศโลบายชาตินิยมของพระองค์ โดยเฉพาะบทพระราชนิพนธ์มากมายได้เผยแพร่คำว่า “ชาติไทย” ใช้อย่างแพร่หลาย ชาติไทยและชาตินิยมของพระองค์มุ่งหมายเป็นการเฉพาะกับกลุ่มชาวจีนในประเทศไทยซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นจากบรรดาผู้อพยพหนีภัยสงครามกลางเมืองของจีน ขณะเดียวกัน ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในไทยยังคงอัตลักษณ์เดิมของตนไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะภาษาจีนที่ยังคงใช้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งพยายามรักษาการใช้ภาษาจีนไว้ในรูปของการสอนในโรงเรียนจีน ดังนั้น หากพิจารณาแนวพระราชดำริด้านการส่งเสริมภาษาไทยที่ทรงเน้นย้ำถึงกรณีชาวต่างประเทศเรียนภาษาไทยได้อย่างยากลำบาก เหตุผลส่วนนี้น่าจะเป็นบทสะท้อนความมุ่งหมายให้ชาวจีนหันมาสนใจภาษาไทย อีกประเด็นหนึ่งที่ควรพิจารณาก็คือ การเน้นย้ำของรัชกาลที่ 6 ในเรื่องความเป็นสมัยใหม่ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นสากลนิยม (เดวิด เค. ้วยอาจ, 2556, น. 403) การสร้างแบบแผนแนวทางและคุณค่าที่ทรงยึดมั่นจากตะวันตก ตามแนวพระราชดำริการเปลี่ยนแปลงภาษาไทยแบบใหม่ของพระองค์ที่กล่าวไปแล้วแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ยึดเอาแบบแผนระบบการเขียนแบบชาวยุโรปมาเป็นต้นแบบเพื่อให้ภาษาไทยมีรูปแบบในทางสากลอย่างไม่ต้องสงสัย

แม้ว่าสมัยรัชกาลที่ 6 จะมีข้อเสนอการปฏิรูปภาษาและอักขรวิธีไทยแบบใหม่ แต่ไม่ปรากฏการส่งเสริมการใช้อักขรวิธีแบบใหม่อย่างกว้างขวาง อีกทั้งพระราชนิพนธ์ของพระองค์เองยังใช้อักขรวิธีในมาตรฐานเก่า ข้อเสนอการใช้ภาษาและอักขรวิธีแบบใหม่ดังกล่าวจึงไม่ได้ถูกนำมาปฏิบัติจริงและสูญหายไปเมื่อสิ้นรัชสมัย กระทั่งถึงสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม สมัยแรกได้มีนโยบายปฏิรูปภาษาและอักขรวิธีอีกครั้งและสามารถนำมาใช้จริงในระดับต่างๆ ของสังคม

การปฏิรูปภาษาและอักขรวิธีตามนโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงครามได้เกิดขึ้นและดำเนินไปตามบริบทของการดำเนินนโยบายต่างๆ หลายประการในยุคคณะราษฎร ทำให้ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในด้านต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ดำเนินนโยบายที่

โดดเด่นและมีผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก คือนโยบายทางด้านวัฒนธรรม นโยบายด้านนี้ยังเป็นส่วนสำคัญของความพยายามของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในการสร้างชาติไทยให้เจริญทัดเทียมประเทศมหาอำนาจทั้ง 3 ด้านคือ ความสมบูรณ์ก้าวหน้าของชาติ การมีกำลังและความเป็นปึกแผ่นภายในชาติ และการมีวัฒนธรรมของชาติ (บุปผา ทิพย์สภาพกุล, 2529, น. 13) การดำเนินนโยบายวัฒนธรรมหรือการปรับปรุงวัฒนธรรมของชาติเป็น “แผนการสร้างชาติ” หรือ “นโยบายการสร้างชาติ” (วราภรณ์ เผือกเล็ก, 2547, น. 25) ที่ดำเนินไปโดยมีมาตรการทางกฎหมายรับรองในรูปของ “รัฐนิยม” อันเป็นหลักปฏิบัติที่ตีงามของชาติให้ประชาชนคนไทยได้ปฏิบัติยึดถือ มีทั้งสิ้นจำนวน 12 ฉบับ ตั้งแต่ช่วงเวลา พ.ศ.2482-2485 (1939-1942) นอกจากนั้นรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามยังได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติทางด้านวัฒนธรรม และกฎหมายอื่นๆ ในรูปของพระราชกฤษฎีกาตามความในพระราชบัญญัติและกฎหมายที่ไม่ได้ใช้ชื่อพระราชบัญญัติวัฒนธรรมอีกหลายฉบับ (บุปผา ทิพย์สภาพกุล, 2529, น. 26-30)

แนวคิดของจอมพล ป. พิบูลสงครามในเรื่องวัฒนธรรมทางภาษาไทยมีนัยสำคัญต่อการดำเนินนโยบายปฏิรูปภาษาไทย สามารถพิจารณาได้จากการประกาศใช้รัฐนิยมฉบับที่ 9 วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2483 (1940) ว่าด้วยเรื่องภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี เน้นย้ำพลเมืองของรัฐประชาชาติไทยต้องพูดภาษาไทย ศึกษาให้รู้หนังสือไทยจนสามารถอ่านออกเขียนได้ และไม่ให้นำเอาสำเนียงทางภาษามาแบ่งแยกกัน จากเนื้อหาของรัฐนิยมฉบับที่ 9 ย่อมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงฐานทางความคิดของผู้นำในระบอบใหม่เช่นจอมพล ป. พิบูลสงครามที่ให้ความสำคัญกับภาษาไทย ตลอดจนการใช้ภาษาเพื่อการสร้างความเป็นเอกภาพของชาติ

การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีมีศูนย์กลางหลักอยู่ที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เริ่มตั้งแต่การตั้งคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาไทย ซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นประธาน ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2485 (1942) เพื่อทำหน้าที่พิจารณาปรับปรุงและส่งเสริมภาษาไทย รวมถึงหนังสือและบทประพันธ์ในภาษาไทยรูปแบบต่างๆ เพื่อให้วัฒนธรรมภาษาไทยมีความเจริญก้าวหน้า จาก

การประชุมของคณะกรรมการฯ ได้วางแนวทางดำเนินการตั้งแต่พิจารณาปรับปรุงตัวอักษรไทยและวางระเบียบภาษาไทยใหม่ ส่งเสริมการแต่งหนังสือ การวิจารณ์วรรณคดี การตั้งสมาคมวรรณคดีและการจัดทำพจนานุกรมและตำราไวยากรณ์ภาษาไทยแบบใหม่

การพิจารณาปรับปรุงภาษาไทยแบบใหม่ของคณะกรรมการฯ มีหลักสำคัญอยู่ที่อักษรบางตัวที่มีเสียงซ้ำกัน โดยงดใช้ตัวอักษรบางตัว เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ.2485 (1942) รัฐบาลได้ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการปรับปรุงตัวอักษรไทย โดยให้คงใช้พยัญชนะ 13 ตัวและสระ 5 ตัว ขณะเดียวกัน คณะกรรมการฯ ยังวางระเบียบอักขรวิธีแบบใหม่ มีการพิมพ์หนังสือชื่อ *ระเบียบและหลักเกณฑ์การใช้ตัวหนังสือไทยของคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาไทย* นอกจากนี้ ยังคงเน้นภารกิจส่งเสริมการใช้ภาษาไทยแบบใหม่ให้แพร่หลายด้วย มีการตั้งอนุกรรมการขึ้นมาดำเนินการใน 3 ด้าน ได้แก่ การทำพจนานุกรมแบบใหม่ การจัดทำตำราไวยากรณ์ และการวางโครงการส่งเสริมวรรณคดี

ขณะที่การเผยแพร่ภาษาไทยแบบใหม่อาศัยกลไกรัฐเป็นเครื่องมือสำคัญ โดยกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งต้องรับหน้าที่ทำตำราแบบเรียนใหม่และส่งเสริมการสอนภาษาไทยแบบใหม่ให้ชาวต่างชาติ รัฐบาลยังจัดตั้งวรรณคดีสมาคมแห่งประเทศไทย โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกสมาคม ทำหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่ สร้างสรรค์และรักษาภาษาไทย ในรูปแบบบทประพันธ์ชนิดต่างๆ ตลอดจนเป็นสถานที่พบปะชุมนุมในด้านภาษาไทยของข้าราชการและประชาชน หน้าที่อีกประการหนึ่งของวรรณคดีสมาคม คือ การพิจารณาตรวจคำที่จะนำมาใช้ในภาษาไทย เนื่องจากเป็นองค์กรที่ตั้งสืบเนื่องมาจากคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาไทย โดยเมื่อการวางระเบียบและหลักเกณฑ์การใช้ตัวหนังสือไทยและการจัดทำพจนานุกรมตัวสะกดแบบใหม่เรียบร้อยแล้วนั้น รัฐบาลจึงเห็นสมควรให้วรรณคดีสมาคมเป็นผู้ตรวจสอบคำใหม่ที่จะมีผู้นำมาใช้ในภาษาไทย ซึ่งในบรรดาคำใหม่ที่จะเอามาใช้นี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากวรรณคดีสมาคมเสียก่อน

นโยบายปฏิรูปภาษาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นการริเริ่มดำเนินการจากระดับผู้นำหรือชนชั้นนำเช่นเดียวกับแนวทางการปรับปรุงอักษรและอักขรวิธีของ

ไทยในยุคสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หากแต่เน้นนโยบายปฏิรูปภาษาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่อาจประเมินว่าเป็นความผิดพลาดทางประวัติศาสตร์ ปมเงื่อนไขสำคัญดังกล่าวจึงต้องพิจารณาจากรากฐานทางความคิด แบบแผน และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งนำไปใช้ในระบอบกว้าง ซึ่งนโยบายปฏิรูปภาษาได้สะท้อนให้เห็นถึงอุดมคติ ความมุ่งหวัง และแนวคิดบางประการในช่วงยุคสมัยนั้น กล่าวคือ

ประการแรก รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมีความชัดเจนว่าจะนำประเทศไทยสู่การเป็นอารยะ โดยการดำเนินนโยบายวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแผนการสร้างชาติ หรือมักเรียกว่า “ลัทธิชาตินิยม” จอมพล ป. พิบูลสงคราม หยิบฉวยแนวคิดที่เป็นรากฐานของสังคมการเมืองสมัยใหม่ในสมัยนั้น เพื่อเน้นสร้างเอกภาพในชาติให้เข้มแข็งเป็นปึกแผ่น นโยบายปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีก็เป็นสาระทางนโยบายประการหนึ่งเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาไทยให้เจริญก้าวหน้า เลือกรื้อใช้อำนาจรัฐเพื่อให้แนวคำทางภาษานำไปสู่การปฏิบัติใช้จริงอย่างชัดเจน รัฐนิยมฉบับที่ 9 ที่ผลักดันให้ภาษาไทยกลางกลายเป็นภาษาแห่งชาติและใช้พูดกันในทุกๆ ส่วนของประเทศ ตามความมุ่งหวังของผู้นำรัฐบาลที่จะให้ประชาชนพูดภาษาไทยเพียงภาษาเดียว (Kobua, 1995, p. 122) รัฐดำเนินนโยบายภายใต้กลไกของรัฐรวมทั้งสร้างกลไกใหม่ๆ ขึ้นมาทำหน้าที่อย่างวรรณคดีสมาคมที่เป็นองค์กรกลางพิจารณาด้านภาษาไทย ตลอดจนการมีกลไกทางกฎหมายที่มีสภาพบังคับ การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีจึงสะท้อนถึงการผูกพันภาษาเข้ากับอุดมการณ์ความเป็นชาติและบทบาทของรัฐในการใช้อำนาจบังคับอย่างจริงจังเพื่อให้เป็นชาติที่มีอารยะและความก้าวหน้า

อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีตามนโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ล้มลง ภายหลังจากที่ท่านจอมพลหมดอำนาจลงไปด้วย คำอธิบายของจอมพล ป. พิบูลสงครามในภายหลัง กลับชี้ไปที่การใช้เป็นเครื่องมือป้องกันเด็กไทยมิให้ถูกบังคับไปเรียนภาษาญี่ปุ่นในช่วงระหว่างญี่ปุ่นเรืองอำนาจในประเทศไทย แม้จะมีส่วนจริงอยู่บ้างที่การปฏิรูปภาษาไทยเป็นการรับมือตอบทาบรุกทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น เมื่อทางญี่ปุ่นพยายามเผยแพร่ภาษาญี่ปุ่นในประเทศที่ยึดครองดินแดนได้ ทั้งการจัดทำแบบเรียนเร็วภาษาญี่ปุ่น การวางหลักสูตรและการอบรมบุคลากรที่จะส่งไปเป็นครูสอนภาษาญี่ปุ่นในดินแดนเหล่านั้น กระนั้นก็ตาม

แนวนโยบายเรื่องวัฒนธรรมภาษาไทยก็อยู่ในความคิดของผู้บริหารบอบใหม่มาเป็นระยะเวลาพอสมควรก่อนที่จะญี่ปุ่นจะเข้ามาพำนักในประเทศไทย เพียงแต่เงื่อนไขในช่วงระหว่างสงครามและปัจจัยภายนอกจากญี่ปุ่นช่วยเร่งการดำเนินนโยบายดังกล่าวให้เกิดเร็วขึ้น

ประการที่สอง อุดมคติประการหนึ่งของแนวนโยบายปฏิรูปภาษานั้นเป็นไปเพื่อให้ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีความสะดวกหรือง่ายขึ้นในการศึกษาเล่าเรียน เป็นที่นิยมในการเรียนและทำให้ภาษาไทยสามารถเผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง โดยรัฐบาลคณะราษฎรดำเนินการตามหลัก 6 ประการที่ว่าด้วยหลักการศึกษา มีการขยายการศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎรเพื่อให้ประชาชนพลเมืองมีความรู้เหมาะสมกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แนวทางการขยายการศึกษามวลชนในยุคสมัยคณะราษฎรจึงต้องอาศัยการปฏิรูปภาษาแบบใหม่ ด้วยการปรับปรุงตัวอักษรรวมทั้งระบบอักษรวิธีใหม่ ซึ่งถือเป็นการลดมาตรฐานกฎเกณฑ์ทางภาษาลงมารวมทั้งลดความซับซ้อนลง นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2528, น. 31) เรียกว่า ลด “ความเป็นนักปราชญ์” ของอักษรวิธีไทยลง ทำให้ครูโรงเรียนบ้านนอกซึ่งไม่ต้องมีภูมิความรู้สูงมาก ก็สามารถเขียนหนังสือไทยได้ถูกต้อง การปฏิรูปอักษรนี้ช่วยส่งเสริมการขยายตัวของการศึกษามวลชน ช่วยให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่รู้หนังสือสามารถเริ่มหัดอ่านเขียนได้ง่ายขึ้น (วรารักษ์ เฟื่องเล็ก, 2547, น. 46.) เพราะไม่ติดอยู่ที่ความยุ่งยากซับซ้อนของตัวอักษรที่มีซ้ำกัน อีกทั้งบางคำก็มีที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต

ประการสุดท้าย หากพิจารณาการดำเนินนโยบายวัฒนธรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พบว่า มีเป้าหมายเพื่อแยกขาดอย่างชัดเจนกับวัฒนธรรมของระบอบเก่าและความพยายามนำประเทศเข้าสู่ยุคใหม่ (Kobua, 1995, p. 123; จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์, 2544, น. 244) วัฒนธรรมทางภาษาอย่างการดำเนินการปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีนั้นถือเป็นการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของชาติในระบอบใหม่ ในแง่มุมของการทำให้เป็นภาษาไทยแบบใหม่ในวัฒนธรรมแบบใหม่ ด้านหนึ่งแล้วการปฏิรูปอักษรและอักษรวิธีถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัยภายใต้ยุคสมัยของระบอบใหม่ (Hudak, 1986, p. 124) โดยเฉพาะในยุคนี้ที่การสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ต้องการภาษาที่มีความซับซ้อนน้อยกว่าแบบเดิม กล่าวคือ ทำให้ภาษามีความง่ายลงใน

การเขียนเพื่อสื่อสาร นอกจากนี้ยังทำให้ภาษาสะท้อนความเสมอภาค ลดความเป็นชนชั้นลง ดังที่ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงคำใช้แทนสรรพนามและการใช้คำสามัญกับคนทุกระดับชั้น เช่น การใช้คำ “วันเกิด” ขณะเดียวกัน ในสังคมสมัยใหม่ซึ่งก้าวหน้าไปพร้อมๆ กับการขยายตัวของการศึกษาอันเป็นสังคมแห่งความต้องการการอ่านเขียนมากขึ้น รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบการสื่อสารคมนาคม (นิธิเอียวศรีวงศ์, 2554) การปฏิรูปอักษรและอักขรวิธีจึงจำเป็นต้องลดความยุ่งยากและกฎเกณฑ์คร่ำครึของภาษาแบบเก่าเพื่อให้มีการสถาปนาภาษาแบบใหม่ที่กำกับด้วยชุดวัฒนธรรมความคิดในยุคสมัยแบบใหม่

5.3 ข้อสังเกตเปรียบเทียบการปฏิรูปภาษาและอักขรวิธีของจีนและไทย

จากการศึกษาประวัติศาสตร์พัฒนาการ กระบวนการนโยบาย และแนวทางการปฏิรูปภาษาและอักขรวิธีของจีนและไทยในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึงราวกลางศตวรรษที่ 20 เห็นว่า มีข้อสังเกตเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบ ดังนี้

ประการแรก ภาษามีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นต่อการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่

สังคมของรัฐสมัยโบราณมีภาษาสำหรับใช้ติดต่อสื่อสารแต่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องอย่างใดกับสำนึกในเรื่องของความเป็นชาติ ทว่าในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 หลายประเทศในโลกตะวันออกได้เปลี่ยนผ่านสู่การเป็นรัฐสมัยใหม่หรือรัฐชาติสมัยใหม่ (Nation-State) แนวคิดว่าด้วยภาษาประจำชาติจึงเริ่มก่อตัวขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน เกิดเป็นความพยายามสร้างภาษามาตรฐานให้เป็นภาษาประจำชาติเพื่อหลอมรวมผู้คนที่มีรากเหง้า ความคิด วัฒนธรรมที่แตกต่างกันให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะเห็นได้ว่าภาษาประจำชาติที่กลายมาเป็นภาษามาตรฐานสำหรับรัฐชาติสมัยใหม่ได้ผ่านการต่อรอง/ การต่อสู้ด้านนโยบายภาษาอันพิจารณาได้จาก

(1) สำเนียง ภาษามาตรฐานถือเอาสำเนียงใดสำเนียงหนึ่งเป็น “มาตรฐาน” ของการออกเสียง ในกรณีประเทศจีน จากการที่จีนมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล จึงมีภาษาท้องถิ่นซึ่งมี “สำเนียง” หลากหลายและแตกต่างกันมากมาย ภาษาท้องถิ่นที่

เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ชาวจีนโพ้นทะเล เช่น ภาษาแคว้นต้ง (Cantonese 广东话) ภาษาฮกเกี้ยน (Hokkien 福建话) ภาษาแต้จิ๋ว (Teochew 潮州话) และภาษาไหหลำ (Hainanese 海南话) อย่างไรก็ตาม สำเนียงที่ได้กลายเป็นภาษามาตรฐานของประเทศจีนก็คือ ภาษาจีนสำเนียงปักกิ่ง แม้ว่าในช่วงต้นของการสถาปนาสาธารณรัฐจีนจะเกิดความไม่ลงรอยกันว่า สำเนียงใดควรเป็นสำเนียงมาตรฐานของภาษาประจำชาติ บ้างก็เสนอให้ภาษาจีนสำเนียงนานกิง หรือ ภาษานานกิง (南京话) แต่ในที่สุดแล้วจากการตอรองนโยบายภาษาของสาธารณรัฐจีนจึงได้กำหนดให้สำเนียงปักกิ่งเป็นสำเนียงมาตรฐานสำหรับภาษาประจำชาติ อีกทั้งยังผลักดันให้ใช้เป็นสำเนียงมาตรฐานทั่วประเทศ (Cui Minghai, 2008, pp. 96-101) กรณีของไทยนั้น กล่าวได้ว่า สำเนียงมาตรฐานในภาษาไทยก็คือ ภาษาไทยสำเนียงกรุงเทพฯ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2528, น. 29-32) ซึ่งเป็นภาษาของชนชั้นนาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่กรุงเทพฯ เมื่อคณะราษฎรโค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และสถาปนารัฐชาติประชาธิปไตยขึ้นก็ยังคงรับมรดกทางภาษาไทยที่มีสำเนียงกรุงเทพฯ มาด้วย

แม้สำเนียงหรือภาษามาตรฐานไม่ได้เกิดขึ้นมาเองตามธรรมชาติ แต่สิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดขึ้นหรือผลักดันการสร้างสำเนียงมาตรฐานก็คือ อุดมการณ์ของรัฐที่จะสร้างสำนึกความเป็นเอกภาพ การกำหนดภาษามาตรฐานจึงเต็มไปด้วยความเป็นการเมืองของกระบวนการสร้างรัฐสมัยใหม่ผ่านนโยบายภาษา

(2) อักษรและอักษรวิธี ภาษามาตรฐานยังรวมถึงอักษรและอักษรวิธีด้วย อักษรที่ใช้ในแต่ละภาษามักจะมีความเชื่อมโยงกับคติ ความเชื่อ วัฒนธรรมดั้งเดิมในกลุ่มผู้ใช้อักษรนั้นๆ เมื่อพิจารณาจากอักษรจีน อาจกล่าวได้ว่าอักษรจีนมีพัฒนาการมาจากอักษรกระดูกงูเต่าหรือเจี๋ยกู่เหวิน (甲骨文) ในสมัยราชวงศ์ซาง ต่อมามีการสร้างอักษรรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้น อักษรจีนจึงได้รับการยกย่องให้เป็นตัวแทนของอารยธรรมจีนที่มีความยาวนานหลายพันปี ในขณะที่อักษรไทยมีรากฐานมาจากอักษรอินเดียฝ่ายใต้หรืออักษรปัลลวะและค่อยๆ พัฒนาต่อมาเป็นอักษรมอญโบราณและขอมโบราณจนมีพัฒนาการต่อมาเป็นอักษรสมัยสุโขทัย ออยุธยาและรัตนโกสินทร์ตามลำดับ กล่าวได้ว่า จากการที่รากฐานอักษรไทยมีที่มาจากอักษรอินเดียได้แสดง

ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงการรับอารยธรรมอินเดียและอิทธิพลจากพุทธศาสนาอันเป็นคติความเชื่อรากฐานของสังคมไทย และจะพบคำในภาษาบาลีหลายคำใช้อยู่ในภาษาไทย

การสร้างสำเนียงมาตรฐานที่กลายมาเป็นภาษาประจำชาตินั้น ทำให้อักษรวิธีมาตรฐานต้องรองรับสำเนียงนั้นด้วย ภาษาจีนมาตรฐานอิงกับสำเนียงปักกิ่ง อักษรมาตรฐานจึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับสำเนียงมาตรฐาน ซึ่งบางครั้งก็อาจไม่ตรงกับอักษรวิธีในภาษาท้องถิ่น อักษรหลายตัวในภาษาจีนกวางตุ้ง (ภาษาจีนสำเนียงกวางตุ้ง) ไม่ได้ใช้ในภาษาจีนมาตรฐานด้วยความหมายแบบเดียวกัน เช่น คำที่มีความหมายว่า “เป็น อยู่ คือ” ในภาษากวางตุ้งจะใช้อักษร 系 แต่ในภาษาจีนมาตรฐานจะใช้อักษร 是 สำหรับภาษาจีนเมื่อมีการรณรงค์ให้ใช้ภาษามาตรฐาน จึงต้องมีการรณรงค์อักษรวิธีมาตรฐานด้วยเช่นกัน¹ สำหรับภาษาไทย อักษรวิธีมาตรฐานก็รองรับภาษาไทยสำเนียงภาคกลาง ซึ่งอักษรวิธีภาษาไทยภาคกลางอาจนำไปใช้กับสำเนียงภาคใต้ เหนือ อีสานไม่ได้ เพราะมีสำเนียงไม่ตรงกันหรือไม่ครอบคลุมอักษรวิธีของสำเนียงภาคกลาง (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2554)

ประการที่สอง จินตนาการของชนชั้นนำและปัญญาชน

อุดมการณ์ทางภาษาของชนชั้นนำ/ ปัญญาชนพิจารณาได้ว่ามีความสำคัญต่อการใช้ภาษา อักษร และอักษรวิธีแบบใดแบบหนึ่งเพื่อสนับสนุนอุดมการณ์หรือสำนึกที่เกี่ยวกับรัฐและสังคม จะเห็นได้ว่า รัฐสมัยใหม่บางแห่งเข้มงวดกับการใช้ภาษาซึ่งต้องเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของตนเองที่มีมาอย่างยาวนาน เช่น ไทยและจีนบางประเทศสร้างระบบการเขียนและเลือกใช้ภาษาใหม่ โดยยอมรับภาษาของเจ้าอาณานิคมมาใช้ เช่น การใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการในประเทศที่เคยตกเป็นอาณานิคม เพราะมีการวางรากฐานเอกภาพทางภาษาไว้แล้ว ตั้งแต่สมัยตกเป็นอาณานิคม ขณะที่บางประเทศใช้ระบบการเขียนโดยเอาอักษรโรมันมาปรับใช้เขียนภาษาของชาติตนเอง เช่น ภาษาเวียดนาม ภาษาอินโดนีเซีย

¹ ในมณฑลกวางตุ้งซึ่งคนส่วนใหญ่ใช้ภาษาจีนสำเนียงกวางตุ้ง รัฐบาลจีนพยายามรณรงค์ให้ชาวกวางตุ้ง “เขียนอักษรวิธีตามแบบภาษามาตรฐาน” (请写规范字)

เป็นต้น ทั้งนี้แนวคิดของชนชั้นนำ/ ปัญญาชนที่มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายทางภาษาของรัฐจึงสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ทั้งภาษา อักษรและอักษรวิธีของไทยและจีนต่างแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์การสร้างรัฐสมัยใหม่ ที่ยึดโยงกับความพยายามในการสร้างและสืบทอดประวัติศาสตร์อารยธรรมอันเก่าแก่ของชาติ ในกรณีของจีนแม้จะมีการเรียกร้องให้ยกเลิกตัวอักษรจีน แต่สุดท้ายแล้วก็ไม่สามารถจะยกเลิกได้ โดยคลี่คลายมาเป็นการลดความซับซ้อนของลายเส้นตัวอักษรเท่านั้น อักษรไทยก็มีที่มาจากอักษรโบราณที่ใช้กันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เพียงแต่มีการปรับเปลี่ยนอักษรวิธีให้เป็นมาตรฐานมากขึ้น

ในกรณีจีนและไทยนั้นต่างก็มีชนกลุ่มน้อยที่มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง ในยุคหนึ่งปัญญาชนจีนกลุ่มหนึ่งจะเสนอให้ใช้ภาษาเอสเปรันโต (Esperanto) เพื่อดึงดูดชนกลุ่มน้อยให้ยอมรับและเข้าสู่รัฐ แต่แนวคิดนี้ก็ไม่ได้รับการยอมรับหรือการปฏิบัติแต่อย่างใด ในไทยบางกลุ่มมีอักษรเป็นของตนเอง เช่น อักษรล้านนา อักษรมอญ แต่เมื่ออำนาจรัฐจากส่วนกลางแผ่ขยายเข้ามาผ่านนโยบายการศึกษาสมัยใหม่ที่เป็นการศึกษามวลชน ชนกลุ่มน้อยที่พูดหรือใช้ภาษาของตัวเองก็ต้องหันมาใช้ภาษามาตรฐานที่รัฐกำหนดขึ้น

นอกจากนี้ การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีที่เกิดขึ้นทั้งในไทยและจีนอาจแตกต่างกันตรงที่วิธีการและแนวทางดำเนินการ เมื่อพิจารณาจากมุมมองของผู้ดำเนินนโยบายและผู้สนับสนุนนโยบายของจีน การปฏิรูปภาษาและอักษรเกิดขึ้นจากการเรียกร้องของปัญญาชนหัวก้าวหน้าในสังคมขึ้นก่อน เมื่อชนชั้นนำบางกลุ่มเห็นด้วยกับปัญญาชนเหล่านี้จึงรับมาเป็นนโยบายของรัฐและผลักดันดำเนินการ การปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีของจีนจึงมีลักษณะแบบ **“down-top”** หรือมุมมองจาก **“ล่างขึ้นบน”** ซึ่งเกิดขึ้นจากฝ่ายประชาชนก่อนแล้วค่อยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโดยรัฐ

กรณีของไทยนั้น แนวคิดการปฏิรูปล้วนมีที่มาจากชนชั้นนำทั้งสิ้น กล่าวคือมีลักษณะแบบ **“top-down”** หรือลักษณะจาก **“บนลงล่าง”** แนวคิดและการเปลี่ยนแปลงภาษาและอักษรวิธีไทยล้วนริเริ่มโดยชนชั้นนำทั้งสิ้น ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 6 จนถึงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม อันแสดงให้เห็นถึงวิถีคิดของชนชั้นนำต่อเรื่องภาษา ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีการดำเนินนโยบายปฏิรูปภาษา

และอักษรวิธีอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจังได้ทั่วประเทศเป็นครั้งแรก ขณะที่ประชาชนและปัญญาชนไม่ได้มีบทบาทในการเรียกร้องประเด็นภาษามากนัก แม้บางส่วนมีบทบาทในเชิงต่อต้านนโยบายภาษาผ่านงานเขียนแต่ก็ไม่เด่นชัดมากนัก (ลาวัญย์ โชตามระ, 2527, น. 162-163)

กล่าวได้ว่า ความแตกต่างของการเคลื่อนไหวปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีของไทยและจีนมีความแตกต่างกันในแง่ของที่มาและรูปแบบปฏิบัติการ จึงเป็นผลลัพธ์ต่อความสำเร็จของนโยบายปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีด้วย

ประการที่สาม เทคโนโลยีการพิมพ์

การพิมพ์เป็นวิธีการหนึ่งในการสื่อสารผ่านตัวอักษร เมื่อเทคโนโลยีการพิมพ์เจริญไปมากขึ้นทำให้การพิมพ์มีส่วนสำคัญต่อการสร้างมาตรฐานกลางเกี่ยวกับอักษรวิธี ซึ่งอักษรวิธีนั้นก็อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อเอื้อต่อการพิมพ์ด้วยเช่นกัน

จะพบว่า เมื่อระบบพิมพ์ดีดเข้าสู่จีนก็มีความพยายามในการประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ดีดที่เอื้อต่อการพิมพ์อักษรจีน เช่น เครื่องพิมพ์ดีด “หมิงไคว” (明快) ซึ่งสร้างโดย หลินยู่หวี่ถั่ง (Lin Yutang 林语堂) โดยเลียนแบบอักษรวิธีการสะกดคำในภาษาอังกฤษ จิงซู่ (Jing Tsu) มองว่าในทัศนะของหลินยู่หวี่ถั่ง การประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ดีดภาษาจีนก็คือหนึ่งในความพยายามที่จะทำให้ภาษาจีนทันสมัย (modernize the Chinese language) โดยที่ยังสามารถรักษอักขรจีนซึ่งเป็นรากฐานของวัฒนธรรมจีน ไม่ให้เปลี่ยนไปใช้อักษรโรมันด้วยเหตุผลเพื่อสะดวกต่อการพิมพ์ (Jing Tsu, 2010)

ข้อเสนอให้ใช้สัทอักษร G.R. หรือ Sin Wenz ในภาษาจีนก็ดี สามารถพิจารณาได้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับความสะดวกในการพิมพ์โดยตรง เพราะสัทอักษรเหล่านี้ได้ตัดเสียงวรรณยุกต์ทั่วไป ทำให้เวลาพิมพ์ตัวอักษรจะอยู่ในบรรทัดเดียวกันหมด เช่น fen fern feen fenn ซึ่งถ้าใช้เครื่องพิมพ์ดีดก็ไม่ต้องยกแคร่ (หรือกด shift สำหรับคอมพิวเตอร์) ไม่ต้องลำบากเหมือนสัทอักษรที่ต้องใส่เครื่องหมายวรรณยุกต์เพื่อแสดงเสียงอ่าน ขณะที่ในภาษาไทยเพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อการพิมพ์จึงมีการยกเลิกเครื่องหมายโบราณไปเกือบหมด (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2554)

การพิมพ์มีส่วนช่วยให้ความรู้แพร่กระจายเป็นวงกว้างมากขึ้นและช่วยยกระดับความสามารถการอ่านเขียนของผู้คนขึ้นด้วย เป็นเรื่องที่น่าคิดว่าเมื่อการสื่อสารในสังคมยุคดิจิทัล ระบบดิจิทัลส่งผลต่อการใช้อักษรโรมันมากขึ้นหรือไม่อย่างนั้น จะเห็นได้ชัดคือ การใช้คอมพิวเตอร์พิมพ์ภาษาจีนในปัจจุบันเราจะพิมพ์จากอักษรพินอินซึ่งเป็นอักษรโรมัน ยิ่งโปรแกรมการพิมพ์ที่มีการพัฒนาไปมากขึ้นเพียงแค่พิมพ์พยัญชนะต้นของคำที่เราต้องการ ตัวอักษรที่ใกล้เคียงก็จะปรากฏขึ้นมาบนหน้าจอให้เราเลือก ตัวอักษรจีนที่อยู่บนหน้าจอก็ขึ้นอยู่กับการตั้งค่า (Settings) ของเราว่าจะเลือกเป็นอักษรจีนตัวเต็มหรืออักษรจีนตัวย่อ ทำให้การพิมพ์อักษรจีนตัวเต็ม/ตัวย่อใช้เวลาไม่ต่างกัน ผิดกับการเขียนที่อักษรจีนตัวเต็มอาจจะใช้เวลาในการเขียนมากกว่า

ประการสุดท้าย การเบี่ยงเบนไปจากความเป็นมาตรฐานและเอกภาพทางภาษาโดยรัฐ

เมื่อรัฐเข้ามาสร้างมาตรฐานทางภาษาได้แล้ว การทำให้ภาษาแบบมาตรฐานนั้นดำรงอยู่จำต้องขึ้นอยู่กับบทบาทความสำคัญของรัฐต่อภาษา กล่าวอีกนัยหนึ่ง นอกจากรัฐจะเป็นผู้สร้างมาตรฐานทางภาษาแล้ว ยังเป็นผู้รักษามาตรฐานทางภาษานั้นด้วย ในระยะแรกของการสร้างมาตรฐานทางภาษา รัฐมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดการบังคับใช้ทั่วประเทศ เมื่อรัฐชาติสมัยใหม่มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นแล้ว รัฐจะค่อยเปลี่ยนบทบาทมากำกับดูแลควบคุมมาตรฐานนั้น แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป ภาษาที่ใช้อาจเปลี่ยนแปลงได้ การเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่เกิดขึ้นเป็นไปตามพลวัตของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก เพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ซึ่งมีส่วนทำให้การใช้ภาษาของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป เพราะโลกอินเทอร์เน็ตกว้างขวางและรวดเร็วเกินกว่าที่รัฐจะเข้ามาจัดระเบียบทางภาษาได้ทันที ทำให้ภาษาในอินเทอร์เน็ตเกิดการเบี่ยงเบนไปจากภาษามาตรฐานที่กำหนดโดยรัฐ ในประเทศจีน การใช้อินเทอร์เน็ตถูกควบคุมโดยรัฐบาลจีนอย่างเข้มงวด โดยมีการจับตาดูการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล

อย่างใกล้ชิดผ่านโปรแกรมกรองคำ ดังนั้น กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจีนจึงต้องหาอักษรใหม่เพื่อใช้แทนคำที่ถูกจับตาตรวจสอบโดยรัฐ เช่น การใช้อักษรโรมัน 2 ตัว คือ “zf” เมื่อต้องการหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำว่า “zhengfu” (“政府” แปลว่ารัฐบาล) เมื่อต้องการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลโดยไม่ให้ถูกตรวจจับด้วยโปรแกรมกรองคำของรัฐ หรือเมื่อผู้ใช้เครือข่ายออนไลน์ไม่ต้องการพิมพ์ยาวๆ จึงใช้อักษรย่อมาเป็นสัญลักษณ์แทนความหมายของคำนั้นๆ ที่เห็นได้บ่อย เช่น

gf	ย่อมาจาก	girlfriend	เพื่อนสาว (女朋友)
bf	ย่อมาจาก	boyfriend	เพื่อนชาย (男朋友)

ในบางครั้ง ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตชาวจีนก็นำตัวอักษรโบราณซึ่งแทบไม่ได้ใช้แล้วในปัจจุบันกลับมาใช้ใหม่ โดยสร้างความหมายใหม่ให้กับอักษรตัวนั้นด้วย เช่น อักษร “จย่ง” (jiong 冏) คำว่า “จย่ง” เดิมทีเป็นอักษรเจียกู่เหวิน ปรากฏขึ้นครั้งแรกบนกระดูกสัตว์ที่ใช้การเสี่ยงทาย หมายถึง “ความสว่าง” เนื่องจากตัวอักษรมีลักษณะคล้ายหน้าคนหวาดตกอ้าปากเหวอ ในปัจจุบันชาวจีนจึงใช้อักษรจย่งนี้เพื่อสื่อถึง “ความรู้สึกเบื่อหน่าย เซ็ง เสียใจ”

ในประเทศไทย ราชบัณฑิตยสถานเป็นหน่วยงานหลักมีหน้าที่กำกับดูแลตลอดจนให้คำปรึกษาการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน อย่างไรก็ตามได้ปรากฏว่า กลุ่มผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นวัยรุ่นอาจเบื่อหน่ายกับอักษรวิธีตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน จึงสร้างสรรค์อักษรวิธีไทยที่ใช้กันเรียกว่า “ภาษาสก๊อย” (ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติว่า “สก๊อย” คือ เด็กวัยรุ่นผู้หญิงที่ชอบช้อนท้ายมอเตอร์ไซด์และมักสวมกางเกงยีนส์ขาสั้นมาก ๆ) “ภาษาสก๊อย” จึงกลายเป็นภาษาในสังคมออนไลน์ของคนกลุ่มหนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตัวอักษรและอักษรวิธีของภาษาไทย โดยใช้ตัวอักษรไทยที่ไม่ค่อยมีคนใช้กัน การใช้ “ภาษาสก๊อย” ต้องอาศัยการพิมพ์จากเครื่องคอมพิวเตอร์เนื่องจากการพิมพ์บนแป้นพิมพ์ที่ต้องกดปุ่ม shift หรือปุ่ม caps lock เข้ามาเป็นตัวช่วยในการพิมพ์ เช่น “ยินดีต้อนรับ” เขียน เป็น “ญิณฎัฎัฮัฮัฮั” แม้ “ภาษาสก๊อย” จะถูกมองจากผู้ใช้ภาษาไทยบางกลุ่มว่าทำให้ภาษาไทย “วิบัติ” แต่ที่จริงแล้วก็เป็นเพียงกลุ่มผู้ใช้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพียงกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น

นอกจาก “ภาษาสก๊อย” แล้ว กลุ่มชาวไทยผู้ใช้อินเทอร์เน็ตยังสร้างสรรค์อักษรวิธีขึ้นมาใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงโปรแกรมกรองคำ (ซึ่งส่วนมากเป็นคำหยาบ) ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น ในเว็บบอร์ด “ประมูล” (www.pramool.com) กล่าวกันว่าเป็นที่รวมตัวกันของบรรดาเด็กที่มีพฤติกรรมห่ามๆ รักความท้าทาย ผู้ดูแลเว็บจึงต้องติดตั้งโปรแกรมกรองคำเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ใช้งานสื่อสารกันด้วยถ้อยคำยั่วยุ อันจะก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทได้ ทว่าผู้ใช้งานได้พยายามปรับเปลี่ยนการสะกดใหม่ให้แตกต่างไปจากคำเดิม แต่ยังคงไว้ซึ่งความหมายเดิม เช่น “กู” เปลี่ยนเป็น “กุ” หรือ “ครู” “มึง” เป็น “มรุ้ง” หรือ “มริ้ง” หรือ “ข้า” เป็น “ขรรรม” “สัตว์” เป็น “สั๊” เป็นต้น ในเวลาต่อมา อักษรวิธีแบบนี้กลับใช้กันมากขึ้นนอกเหนือไปจากเว็บประมูล เช่น การพิมพ์ตอบโต้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ในแต่ละยุคสมัยภาษาและอักษรไม่เคยหยุดนิ่งและสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้เร็ว เกินกว่าที่รัฐจะตามทันได้ ในโลกที่เทคโนโลยีก้าวหน้าและเป็นที่แพร่หลายเราอาจจะเห็นการสร้างสรรค์อักษรวิธีแบบใหม่ๆ ที่รัฐเองก็คาดไม่ถึงก็เป็นได้

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ต้องการภาษาที่เป็นแบบแผนเดียวกันของกลุ่มในสังคม ภาษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผูกโยงโยคนในชาติให้มีความรู้สึกว่าเป็นคนอยู่ร่วมในชุมชนการเมืองเดียวกัน นอกจากนี้ ภาษายังเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม ความคิดในฐานะที่เป็น “ภาษาแห่งชาติ” หรือภาษามาตรฐาน การสร้างบูรณาการทางภาษาแห่งชาติจึงมุ่งขจัดความแตกต่างของกลุ่มคนต่างๆ ในรัฐ สังคมจีนและไทยต่างก็มีประสบการณ์ของการปฏิรูปภาษาในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน คือทศวรรษ 1930-1940 จีนนั้นอยู่ท่ามกลางการเผชิญหน้ากับมหาอำนาจตะวันตกและความเสื่อมโทรมของสังคม ภาษาจีนจึงถูกมองว่าเป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อการสร้างชาติให้เข้มแข็ง ความยากของตัวภาษาไม่เอื้อต่อการส่งเสริมการศึกษาแบบมวลชน กระทั่งเกิดการ

เรียกร้องให้ปฏิรูปภาษาจีนไม่ว่าจะเป็นการสร้างมาตรฐานโดยใช้ภาษาแมนดารินเป็นภาษาแห่งชาติ การใช้ภาษาไปฮว่หรือภาษาพูดในงานเขียนต่างๆ และการปฏิรูปอักษรจีนให้เขียนง่ายขึ้น ชับซ้อนน้อยลง ขณะเดียวกันการปฏิรูปภาษาจีนก็เกี่ยวข้องกับบริบทการเมือง โดยเฉพาะการช่วงชิงอำนาจระหว่างฝ่ายรัฐบาลคณะชาติกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ด้วย

เช่นเดียวกับไทยที่การปฏิรูปภาษาไทยเกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้อิทธิพลของญี่ปุ่น จอมพล ป. พิบูลสงครามได้มีนโยบายปฏิรูปภาษาและอักษรวิธีและประกาศใช้เป็นทางการ การปฏิรูปภาษาอยู่ในสายธารนโยบายวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในอุดมการณ์ของผู้นำระบอบใหม่ที่ต้องการสร้างสังคมและวัฒนธรรมใหม่ ภาษาแบบใหม่ที่ปฏิรูปนั้นเป็นการรองรับการศึกษามวลชนอย่างไรก็ตาม การปฏิรูปภาษาของไทยริเริ่มผลักดันโดยชนชั้นนำบางกลุ่ม ซึ่งปราศจากการมีส่วนร่วมของปัญญาชนและชนชั้นล่างทั่วไป ต่างจากจีนที่ริเริ่มโดยกลุ่มปัญญาชน ทำให้ภาษาไทยแบบใหม่ขาดการยอมรับและถูกใช้เพียงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น

จากการศึกษาวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสาระและประเด็นการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในอนาคตด้วยกันสองประเด็น กล่าวคือ ประการแรก การขยายองค์ความรู้หรือมุมมองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาอาจพิจารณาประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างระบบและการจัดการศึกษากับการดำเนินนโยบายของรัฐเกี่ยวกับภาษาและอักษรวิธี ขณะที่ประการที่สอง ควรมีการศึกษาผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงของภาษาและอักษรวิธีอันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารโดยเฉพาะยุคปัจจุบันที่การสื่อสารผ่านข้อความ (Text) มีบทบาทมากในชีวิตประจำวัน สถานการณ์เช่นนี้รัฐจะยังมีบทบาทมากน้อยเพียงใดในด้านนโยบายภาษาและอักษรวิธีบนกระแสการขยายตัวของเทคโนโลยีการสื่อสาร

รายการอ้างอิง

- จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์. (2544). นโยบายวัฒนธรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม: ลัทธิชาตินิยมกับผลกระทบทางสุนทรียทัศน์. ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ และวิมลย์ พงศ์พนิตานนท์ (บ.ก.), *จอมพล ป. พิบูลสงครามกับการเมืองไทยสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 229-302). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- เดวิด เค. วัยอาจ. (2556). *ประวัติศาสตร์ไทยฉบับสังเขป* (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- เดอ แบร์, วิลเลียม ทีโอเตอร์. (2548). *บ่อเกิดลัทธิประเพณีจีน เล่ม 4* (จำนงค์ ทองประเสริฐ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ธวัช ปุณโณทก. (2545). *วิวัฒนาการภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2528). ภาษามาตรฐานกับการเมือง. *ภาษาและหนังสือ*, 17(2). 11-37.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2554). ปฏิรูปอักษรวิธีไทย. *มติชนสุดสัปดาห์*, 31(1620), 29.
- นพพร ประชากุล. (2552). *ยกอักษร ย้อนความคิด เล่มหนึ่ง*. กรุงเทพฯ: อ่าน.
- บุปผา ทิพย์สภาพกุล. (2529). *ทัศนคติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อนโยบายวัฒนธรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ.2481-2487)* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2493). *พระบรมราชาธิบายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วิธีใหม่สำหรับใช้สระและเขียนหนังสือไทย ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาชนนินันท์นิพัทธ์พงศ์* (ล้วน ชนินันท์) ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม 18 พฤษภาคม 2493. กรุงเทพฯ: ไทยเชม.
- ลาวัญย์ โชติามระ. (2527). *ชีวิตชาวกรุงเมื่อก่อนศตวรรษมาแล้วและชีวิตชาวกรุงสมัยสงคราม*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- วรารณณ์ เผือกเล็ก. (2547). *การสร้างวีรสตรีสามัญชนในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ช่วงแรก (พ.ศ.2481-2487)* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการปกครอง). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อาทร พึ่งธรรมสาร. (2542). *อารยธรรมตะวันออก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- Chow, T. (1967). *The May 4th Movement: Intellectual Revolution in Modern China*. California: Stanford University Press.
- DeFrancis, J. (1972). *Nationalism and Language Reform in China*. New York: Octagon Books.
- DeFrancis, J. (1984). *The Chinese Language: Fact and Fantasy*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Diller, A. (1991). What Makes Central Thai a National Language?. In Craig J. Reynolds (Ed.), *National Identity and Its Defenders Thailand*. (pp. 90-96). Clayton: Centre of Southeast Asian Studies Monash University.
- Hudak, T. J. (1986). Spelling reform of Field Marshall Pibulsonggram. *An Interdisciplinary Journal of Southeast Asian Studies*, 3(1), 123-133.
- Kobua, S. (1995). *Thailand's Durable Premier: Phibul through Three Decades 1932-1957*. Kuala Lumpur: Oxford University Press.
- Rawski, E. (1979). *Education and Popular Literacy in Ch'ing China*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Tsu, J. (2010). *Sound and Script in Chinese Diaspora*. Cambridge: Harvard University Press.

ภาษาจีน

- 崔明海 (Cui Minghai). (2008). 《语言观念的变迁:北京语音如何成为近代国语标准音》, 载《北京社会科学》, 2期。
- 崔明海 (Cui Minghai). (2010). 《国语运动与近代中国》, 南京大学历史系博士论文。
- 黎锦锡 (Li Jinxi). (1963). 《汉语规范论丛》, 北京: 文字改革出版社。
- 黎锦锡 (Li Jinxi). (2011). 《国语运动史纲》, 北京: 商务印书馆。
- 吕思勉 (Lǚ Simian). (1985). 《文字學四種》, 上海: 上海古籍出版社。
- 罗志田 (Luo Zhitian). (2003). 《国家与学术: 清季民初关于“国学”的思想争论》。北京: 三联书店。
- 倪海曙 (Ni Haishu). (1948). 《中国拼音文字运动史》, 上海: 时代书报出版社。
- 王爱云 (Wang Aiyun). (2010). 《毛泽东与中国共产党领导的文字改革》, 载《环球视野》6月21日, 297期。